

Alhaalla

60 vuotta suomalaista rauhanturvaamista ja kriisinhallintaa

OSA I UNEF I
- UNIFIL

Voitto Kiviharju Teppo Suikkari Jussi Tuominen

**ALHAALLA
OSA I
UNEF I – UNIFIL**

**Voitto Kiviharju
Teppo Suikkari
Jussi Tuominen**

Toimituskunta: Voitto Kiviharju, Teppo Suikkari ja Jussi Tuominen
Erityisavustajat: Juha Maukonen, Tero Seppälä ja Pekka Lopperi
Oikaisulukijat: Juha Kähkönen, Keijo Riuttala ja Veera Suikkari
Operaatioesittelyt: Heikki Holma, ellei toisin mainita
Taitto: Vesa Tamminen | islandb.fi
Kannen barettikuva: Pekka Tuominen
Kannen kuva: Tapio Kauppi
Takakannen tekstilainaus: Ote eversti Jukka Karvisen puheesta suomalaisen
rauhanturvaamisen 50-vuotisjuhlassa Turussa 28.10.2006.

Copyright © 2016, Perinneyhdistys Kuneitran Kojootit Ry.
<http://perinneyhdistys.kuneitranojootit.org>
Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN 978-952-330-896-1

LUKIJALLE

Toimituskunnalla ei ole tietoa siitä, milloin kirjan nimenä esiintyvä käsite ”alhaalla” otettiin käyttöön. Käsite oli käytössä rauhanturvaajien keskuudessa jo ammoisista ajoista lähtien. Alhaalla -käsitteellä viitattiin rauhanturvatehtäviin lähtemiseen ja rauhanturvareissun palvelusaikaan; ”Oletko taas lähdössä alas” tai ”Terveiset täältä alhaalta”.

Alhaalla -kirjan ensimmäiseen osaan on tallennettu vain pieni osa rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan historiaa. Tässä keskitytään perinteisen rauhanturvaamisen tehtäviin. Jotkut eivät voi, halua tai saa kertoa mitä näkivät ja kokivat. Osa meistä ikääntyneistä rauhanturvaajista ei ole enää matkoistaan kertomassa. Toivomme, että näiden kertomusten myötä pääset mukaan kansainväliseen rauhanturvaamisen tunnelmaan. Pääset paikkoihin, aikaan ja tapahtumiin, joihin sinulla ei muuten ole koskaan ollut mahdollisuutta. Nämä kertomukset ovat totta.

Kertomuksia ei ole toimitettu, eikä kaikkia kielioppivirheitä ole korjattu. Kirjoittajan äänen sävy on säilytetty mahdollisimman alkuperäisenä.

Toimituskunta kiittää mukana olleita kirjoittajia ja kymmeniä muita kirjan tekoon muuten osallistuneita ja vaikuttaneita henkilöitä. Ilman lukuisia kirjoittajia ei kirjaan olisi saatu näin kattavaa otosta eri operaatioista, eri vuosikymmeniltä. Kiitos kuuluu myös Suomen Rauhanturvaajaliitolle, joka on tukenut omalta osaltaan kirjan valmistumista.

Erityiskiitoksen esitämme kenraali Heikki Holmalle, jonka tekemät operaatiosettelyt ovat toimineet kirjan runkona.

Alhaalla -projekti käynnistyi joulukuussa 2011. Matka on ollut aikaa vievä ja vaatinut perinpohjaista sitoutumista ja kiinnostusta aiheeseen. Samalla se on ollut innostava ja uusia näkökulmia avaava. Toimituskunnan projektipäällikkö, Suko (Teppo Suikkari), on toiminut rauhallisesti, tinkimättömästi ja varmaotteisesti. Ilman hänen panostaan ei teoksesta olisi tullut näin kattavaa, kaksiosaista, suomalaisten rauhanturvatoiminnasta kertovaa kokonaisuutta.

Kun teos on nyt valmis, sen sisällön tuottamiseen osallistuneet näkevät konkreettisesti työnsä tuloksen. Kirjoittajat voivat hengähtää – hetken. Perinneyhdistys Kuneitran Kojootit Ry:llä on jo uusia suunnitelmia näköpiirissä. Saattaa olla, että pyydämme vielä ainakin kerran rauhanturvaajaveteraaneja muistelemaan menneitä aikoja ja tallentamaan muistikuvansa paperille.

Olet tervetullut mukaan seikkailuun – matkalle alas.

 Voitto Kiviharju
Puheenjohtaja
Perinneyhdistys Kuneitran Kojootit Ry

UNDOF Finbatt, IJK, 12/1981–2/1983
UNIFIL Finbatt, EHK, 8/1984–5/1985
UNTSO Field Service 5/1989–5/1991

SISÄLLYSLUETTELO

Kaksiosaisen kirjasarjan I. osa

UNEF I – UNIFIL

PROLOGI	9
Paavo Kiljunen	

RAUHANTURVAAMISESTA KRIISINHALLINTAAN	11
Heikki Holma	

UNEF I 1956–1967 53

Jukka Karvinen 1956–1957	67
Siinai opettaa	
Jukka Soini 1957	73
UNEF Provost Company 1957	

UNOGIL 1958 84

Pentti Laamanen 1958	87
Kapteeni Laamanen puhelu, Laamanen!	

UNMOGIP 1949– 93

Jaakko Virkajärvi 1978–1979	96
Himalajalla	
Ari Jokela ja J-P Peltonen 1984–1985	105
Meidän UNMOGIP	
Mika Hirttiö 2012–2013	110
Turistiluokassa tietenkin	

UNFICYP 1964 – 120

Kari Norkola 1965	134
Valkovarvas majuri	
Pekka Mujunen 1965–1966	141
Workshopin grilli	
Timo Tukiainen 1972	149
Kultaa taikka kunniaa	

Veikko Makkonen 1974	151
Onko vapaaehtoisia?	
Lasse Miettinen 1974–1975	156
Vihan ja rakkauden saari	
Pekka Jokela 1975–1977	166
Pääsihteerin erityisedustajan avustajana Kyproksella	
Veikko Kastila 1989–1990	168
Ole rauhassa, mä olen täällä tänään...	
Ahti Vartiainen 1994–1997	177
Komentaja Kyproksella, FC UNFICYP	
Juha Markus 2004–2005	187
YKSO:n valojen sammutus Kyproksella	
UNTSO 1948–	194
Pertti Huhtanen 1968	207
Rauhanturvaajan arkea Suezin kanavalla 1968	
Olli-Pauli Sarvaranta 1979	223
OGL-Lebanon 1979 – erään OP:n arkea	
Ilkka Pönkänen 1980	234
Kolme kaappausta Etelä-Libanonissa	
Kalle Lanamäki 1983–1984	241
Observer Group Beirut (OGB)	
UNEF II 1973–1979	263
Mauri Pekurinen 1973–1974	270
Nakkikioskilta Nikosiaan!	
Matti Rossi 1973–1974	301
101	
Aulis Laine 1974	306
Tilannekatsaus tammikuu 1974	
Martti Tikka 1975	328
Kesäkuu 1975 SUEZ	
Hannu Rantanen 1977	331
Hiutaleluutnantti Siinain arolla	

UNDOF 1974- 340

Juha Kähkönen 1979-1980	349
Golanin kukkuloille	
Pekka Kokko 1981-1983	359
Pelko	
Kari Hakalax 1990-1991	363
Mitäs läksit! – eli muonittajan elämää Golanilla	
Heikki Holma 1992-1993	369
YKSV:n viimeisenä komentajana Golanilla	

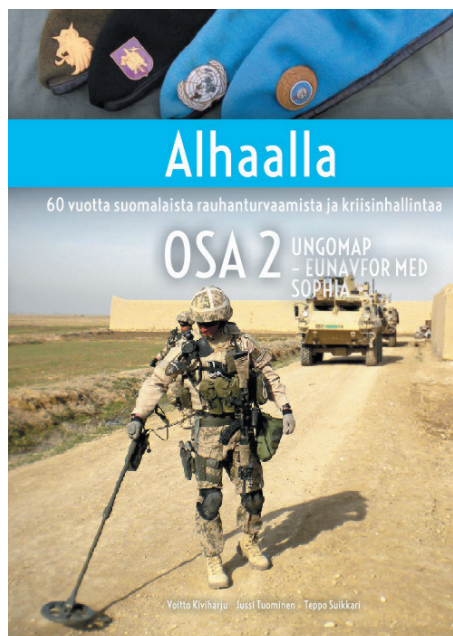
UNIFIL 1978- 378

Veijo Räsänen 1983-1984	399
Vaikka paljain jaloin	
Juhani Vikström 1984-1985	403
SURB	
Kirsti Kujanpää 1992-1993	407
Rauhanturvaajana Etelä-Libanonissa	
Kimmo Leskinen 2006	416
Merimies on erimies, rauhanturvaaja skönärinä	
Emma Valli 2016	435
SKJL	

TERVEISET TÄÄLTÄ JOSTAKIN	443
Mauri Koskela	

Kaksiosaisen kirjasarjan 2. osan sisältö

UNGOMAP – EUNAVFOR MED SOPHIA

OSA 2 SISÄLTÄÄ SEURAAVAT OPERAATIOI

UNGOMAP 1988–1990

OSGAP 1990–1996

UNIT-B ja UNIT-T 1984–1988

UNIIMOG 1988–1991

UNTAG 1989–1990

UNIKOM 1991–2003

UNOSOM I JA II 1992–1995

UNPROFOR 1992–1995

UNPREDEP 1995–1999

IFOR 1995–1996

SFOR 1996–2004

KFOR 1999–

UNMIK 1999–

UNMEE 2000–2008

ISAF 2001–2014

UNAMA 2002–

EUFOR Concordia 2003

UNOMIL 1993–1997

UNMIL 2003–

EUFOR Althea 2004–

AMIS I JA II 2004–2007

UNMIS 2005–2011

EUFOR RD Congo 2006

EUFOR Tchad/RCA 2008–2009

MINURCAT 2007–2010

EU NAVFOR Atalanta 2008–

EUTM Somalia 2010–

UNSMIS 2012

EUTM Mali 2013–

MINUSMA 2013–

Operation RECSYR 2013–2014

EUFOR RCA 2014–2015

OIR 2014–

Afghanistan RS 2015–

EUNAVFOR MED Operation SOPHIA 2015–

DPKO 1947–

Siviilikriisinhallinta

United Nations Field Service

Naton rauhankumppanuus

PROLOGI

Suomalaiset ovat osallistuneet rauhanturvaamiseen ja kriisinhallintaan jo 60 vuoden ajan. Ensimmäiset naiset tulivat mukaan vuonna 1991. Kaikkiaan yli 45 000 suomalaista on osallistunut tähän arvokkaaseen toimintaan maamme ulko- ja puolustuspolitiikan tukena.

Operaatioista on kertynyt tuhansia tarinoita. Jokaisella mukana olleella on erilaisia kokemuksia ja muistoja rauhanturvapalveluksesta. On mukavia muistoja onnistumisista ja hienoista palvelustovereista. Palveluksen aikana on syntynyt elinikäisiä ystävyys-suhteita. On myös ikäviä muistoja epäonnistumisista. Moni on joutunut todistamaan palvelustoverin menehtymistä tai vammautumista. Se on muistutus siitä, että toiminta kriisialueella on aina riskialtista. Osapuolet eivät aina käyttäydy ennustettavasti ja sopimuksia kunnioittaen. Jos muuten on rauhallista, ainakin tieliikenteessä pitää varautua yllätyksiin. Palvelus sodan olosuhteita muistuttavassa ympäristössä kaukana kotoa ja läheisistä on jo itsessään kuormittavaa. Moni on operaatiossa ollessaan joutunut käsittelemään ja hallitsemaan pelkoaankin uudella tavalla. Kaikkiaan 49 suomalaista on menettänyt henkensä kriisinhallintaoperaatiossa palveluksessaan. Yli 30 rauhanturvaajaa on vakavammin fyysisesti vammautunut. Psykkiset operaatioperäiset oireilut eivät ole kaikilta osin tiedossa.

Sama tapahtuma näyttäytyy erilaisena komentajan ja jääkärin silmin. Silti jokaisen kokemus on aito ja oikea. Aika kultaakin tunnetusti muistoja, mutta monet merkittävät tapahtumat ovat syöpyneet kesto-muistiin. Alkuaikoina osallistumisen rauhanturvaoperaatioon oli monelle samalla ensimmäinen ulkomaanmatka. Jo pelkät eksoottiset olosuhteet olivat ikimuistoinen elämys. Moni kotimaan ilmastoon tottunut muistaa lämpimän lehmän henkäyksen kohdealueen lentokentällä. Varusteet olivat aikanaan mitä olivat. Yhteydenpito kotimaahan oli hankalaa. Paperille kirjoitettuja kirjeitä osattiin vielä kirjoittaa ja lukea. Vuosien aikana on opittu, että palveluksella on vaikutuksia myös läheisiin. Jos kotimaassa on ongelmia, ei niitä pääse pakoon lähtemällä rauhanturvaoperaatioon. Keikka on aina fyysisesti oma, mutta henkisesti koko lähipiiriin yhteinen.

Suomalainen rauhanturvaosallistuminen on tuottanut myös suuria suomalaisia. Kaikki muistavat suomalaisen rauhanturvaikonin, kenraali Ensio Siilasvuon. Kenraali Gustav Hägglund oli aikanaan ensimmäinen ansiokkaan rauhanturvauran tehnyt puolustusvoimain komentaja. Monella elämässään menestyneellä tunnetulla suomalaisella on rauhanturvakokemusta.

Osallistuminen rauhanturvaamistoimintaan ja kriisinhallintaan on alusta alkaen tukenut Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Maan uskottavuus vas-

tuullisena kansainvälisen yhteisön jäsenenä on vahvistunut. Suomalaisten on ollut helppo suhtautua osapuoliin neutraalisti. Suomalainen rauhallinen luonne tukee vaikeissa tilanteissa selviytymistä. Voimaa on käytetty harkiten ja säännösten rajoissa. Reserviin perustuva järjestelmä tarjoaa operaatioihin sotilaita, joilla on sotilastaitojen lisäksi myös muita hyödyllisiä taitoja. Ne perustuvat siviiliammattiin sekä työ- ja elämäkokemukseen.

Juhlavuoden kunniaksi entiset rauhanturvaajat saivat kriisinhallintaveteraanistatuksen. Valtion ylin johto päättää Suomen osallistumisesta operaatioon. Joukko kootaan vapaaehtoisista. Palvelukseen sitoutuessaan lähtijät ottavat huomattavan henkilö- ja perhekohtaisen riskin. Tämä tavallisiin kansalaisiin verrattuna poikkeuksellinen panos isänmaan hyväksi oikeuttaa tavoittelemaan järjestelmää, jolla tuetaan asettumista takaisin kotimaan elämään. Kokonaisuutena kriisinhallintaveteraanit ovat yhteiskunnalle arvokas resurssi eikä rasite. Kansainvälinen kokemus vahvistaa osaamista ja lisää henkilön käytettävyyttä tämän ajan työpaikoilla. Kriisinhallintaveteraanien tukijärjestelmä toteutetaan sotiemme veteraanien tuesta täysin erillisenä ja eri resurssein. Kunniakansalaiset pysyvät omassa luokassaan myös rauhanturvaajien silmissä.

Tämä kirja on koottu kymmenien kirjoittajien kokemuksista. Se on erinomainen ja arvokas dokumentti 60-vuotisesta panoksesta rauhan hyväksi. Kirjaan on saatu kootuksi varsin kattava kokonaisuus. Tarinoissa on koetun ja eletyn elämän maku. Kiitän kirjan toimituskuntaa ja kaikkia kirjoittajia arvokkaasta panoksesta rauhaturvahistorian taltioimiseksi. Toivotan lukijoille mukavia lukelämyksiä muistojen parissa.

Espoossa 11.5.2016

Paavo Kiljunen

Operatiivisen toimiston päällikkö FINBATT UNIFIL, Libanon 1988–89

Komentaja NORDBAT UNPREDEP, Makedonia 1996–97

Komentaja Multinational Brigade Centre, Kosovo 2003

RAUHANTURVAAMISESTA KRIISINHALLINTAAN

Heikki Holma

PERINTEISESTÄ RAUHANTURVAAMISESTA ENNALTAEHKÄISEVÄÄN KRIISINHALLINTAAN

I LUKU

Yhdistyneet Kansakunnat maailmanjärjestö perustettiin

Toisen maailmansodan ollessa vielä käynnissä liittoutuneiden piirissä tajuttiin, että voitto akselivaltioista vääjäämättä johtaisi voiman keskittymiseen harvempien valtioiden käsiin kuin mitä tilanne oli ollut ennen sodan alkamista. Sellaiset oleelliset vallan tuntomerkit, kuten raaka-aineet, energialähteet, teollinen kapasiteetti, koulutettu työvoima ja strategisten alueiden valvonta tulisivat huomattavissa määrin olemaan Yhdysvaltojen, Iso-Britannian ja Neuvostoliiton käsissä.

Kuitenkin ymmärrettiin, että vaikka voima jakautuikin voittoisien liittolaisten kesken, sen käyttöä tulisivat ohjaamaan melko erilaiset asenteet, näkemykset ja päämäärät. Ne saattaisivat helposti ehkäistä rauhanjärjestelyjä sekä vaikeuttaa rauhan ylläpitoa pitkällä aikavälillä.

Keinona pyrkiä torjumaan mainitut vaarat länsiliittoutuneet ehdottivat, että sodanaikaisen yhteistoiminnan tulisi muodostua sen ylikansallisen organisaation perustaksi, joka kansainvälisissä puitteissa ylläpitäisi rauhaa ja turvallisuutta sekä edesauttaisi koko ihmiskunnan taloudellista ja sosiaalista kehitystä.

Tehtävä luoda perusta sodanjälkeiselle yhteistoiminnalle muodostui erityisen hankalaksi siitä syystä, etteivät liittoutuneet sodan koettelemusten aikana koskaan olleet saavuttaneet täyttä yksituumaisuutta. Neuvostoliiton todettiin amerikkalaisten mukaan olleen parhaimmillaankin hankala liittolainen.

Länsiliittoutuneet ottivat aloitteen pyrkimyksessä luoda perusta, jolle rakentaa suurvaltojen sodanjälkeisen yhteistoiminnan runkosuunnitelma ja ylikansallinen turvallisuusjärjestelmä. Jokaista tilaisuutta käytettiin hyväksi pyrittäessä sytyttämään Neuvostoliiton kiinnostusta uutta poliittista ja taloudellista kansainvälistä koneistoa kohtaan, jonka päämääränä nähtiin rauhan ylläpitäminen ja taloudellisen hyvinvoinnin edistäminen. Lopulta Neuvostoliitto suostui liittymään Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian liittolaiseksi.

Maailmanjärjestö muodostettiin siis niiden periaatteiden pohjalla, jotka

presidentti Roosevelt ja pääministeri Churchill olivat tuoneet julki 1941 antamassaan Atlantin julistuksessa. Yhdysvallat ja Iso-Britannia määrittelivät tässä julistuksessa rauhalle asetettavat tavoitteet. Ne vaativat myös voiman käytön hylkäämistä kansainvälisessä politiikassa sekä hyökkääjämaiden aseistariisumista.

Akselivaltoja vastaan taistelleet 44 maata, jotka nimittivät itseään sodan aikana Yhdistyneiksi Kansakunniksi, muodostivat jo ennen rauhan tuloa mm. sodan jälkeen miehitettävien maiden avustamista sekä kasvatus- ja yleensäkin kulttuuritoiminnan tehostamista varten tarkoitettuja elimiä.

Niiden muodostama avustusjärjestö, United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA) aloitti toimintansa syksyllä 1944. Se teki sodan jälkeen arvokasta työtä varsinkin Euroopassa. Yhdysvallat maksoi suurimman osan UNRRA:n menoista.

Samoihin aikoihin päätettiin perustaa kansainvälisen valuuttarahasto (IMF) ja kansainvälisen jälleenrakennuspankki, joiden tarkoituksena oli eri maiden valuuttoja uhkaavien vaarojen torjuminen, valuuttakurssien vakiinnuttaminen sekä sodanjälkeisen jälleenrakennus- ja kehitystyön avustaminen.

Yhdysvaltojen, Neuvostoliiton, Iso-Britannian ja Kiinan edustajat päättivät elo- syyskuussa 1944 pitämässään Dumbarton Oaksin konferenssissa ehdottaa Yhdistyneet Kansakunnat-nimisen kansainvälisen järjestön perustamista. Sen tehtäväksi tulisi maailmanrauhan ja turvallisuuden ylläpitäminen.

Huhtikuun 25. päivänä 1945 kokoontuivat 50 kansakunnan edustajat San Franciscoon. He ryhtyivät suunnittelemaan uuden maailmanjärjestön organisaatiota ja toimintasääntöjä. Suurvaltojen ehdotukset hyväksyttiin pääpiirteissään muuttamattomina huolimatta siitä, että ne eivät olleet itsekään yksimielisiä kaikissa kysymyksissä.

Järjestön organisaatio esiteltiin 22.6.1945. Siihen kuului yleiskokous, joka määrittelee sen politiikan, turvallisuusneuvosto, joka käsittelee tärkeimpiä poliittisia ja sotilaallisia kysymyksiä, talous- ja sosiaalineuvosto, joka käsittelee näiden alojen kysymyksiä sekä kansainvälinen tuomioistuin kansainvälisten kiistakysymysten ratkaisemista varten.

Järjestön hallinnollisista tehtävistä vastaisi pääsihteerin johtama pysyvä sihteeristö. San Franciscon konferenssin osanottajat allekirjoittivat 26.6. Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, missä em. organisaatio vahvistettiin. Varsinaisen perustamiskokous pidettiin San Franciscossa 24.10.1945.

YK:n yleiskokous kokoontui ensimmäisen kerran Lontoossa tammikuun 10. päivänä 1946. Yleiskokouksen ensimmäiseksi puhemieheksi valittiin Belgian ulkoministeri Paul-Henri Spaak. Jatkaessaan lokakuun lopulla istuntojaan yleiskokous päätti sijoittaa YK:n päämajan New Yorkiin. Yleiskokous valitsi helmikuun 1. päivänä YK:n ensimmäiseksi pääsihteeriksi Norjan ulkoministerin

Trygve Lien.

Uusi järjestö korvasi Kansainliiton, joka lopetti toimintansa 18.4.1946 siirrettyään varansa YK:lle.

Järjestön päätehtäväksi määritettiin sotien estäminen mm. aseistariisunnan avulla. YK:n turvallisuusneuvosto oli järjestön puolesta päävastuussa maailmanrauhan ja YK:n jäsenten turvallisuuden ylläpitämisestä. Neuvoston viidelle vakinaiselle jäsenelle, Kiinalle, Neuvostoliitolle, Ranskalle, Englannille ja Yhdysvalloille säädettiin veto-oikeus neuvoston päätöksiin nähden.

YK:lle päätettiin kehittää omat asevoimat

YK:n peruskirja määrittää vastuun rauhan ylläpitämisestä turvallisuusneuvostolle sekä sotilaalliselle esikuntavaliokunnalle, josta tuli turvallisuusneuvoston neuvoa antava alakomitea.

Ensimmäisiksi tehtäviksi pakototoimintaan perustuvan rauhanturvaamiskoneiston luomiseksi turvallisuusneuvosto antoi sotilaalliselle esikuntavaliokunnalle tehtäväksi laatia yleisperiaatteet, jotka sisältäisivät YK:n omien asevoimien käyttö- ja toimintaperiaatteet sekä jäsenmaiden YK:n käyttöön luovuttamien joukkojen käytön yleisperiaatteet. Lisäksi turvallisuusneuvostolle oli esitettävä suosituksen YK:n asevoimien kokoonpanosta ja joukkojen määrästä.

Sotilaallinen esikuntavaliokunta työskenteli koko vuoden 1946. Se esitteli alkuvuodesta 1947 turvallisuusneuvostolle tulokset ensimmäisen osatehtävän suorittamisesta. Esitys sisälsi yhteensä 41 sääntöpykälää. Näistä vain 25 oli kaikkien jäsenmaiden yksimielisesti hyväksymiä. Loput 16 pykälää olivat johdaneet eriävien mielipiteiden esittämiseen.

Neljä, pykälää oli erityisen ongelmallisia. Ne käsittelivät YK:n asevoimien vahvuutta ja rakennetta, joukkojen sijoituspaikkoja, läpikulkuoikeuksia mahdolliselle operaatioalueelle ja kotiuttamista operaation jälkeen.

Sotilaallinen esikuntavaliokunta lähetti toukokuussa 1947 turvallisuusneuvostolle virallisen ilmoituksen työnsä tuloksista. Asiaa käsiteltiin turvallisuusneuvostossa 20.6.–5.7. välisenä aikana yhteensä 10 kokouksessa, mutta yksimielisyyteen ei päästy yhdestäkään kiistanalaisesta asiakohdasta. YK:n asevoimia koskevat kysymykset jätettiin pöydälle ratkaisemattomina. Oli selvää, ettei YK:lle perustettaisi omia joukkoja.

II LUKU

YK käynnisti rauhanturvatoiminnan

Kun YK:n peruskirjan mukaan järjestön tärkein tehtävä on ylläpitää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, vaikkei sana ”peace keeping” sisällykään sellaise-

naan tuohon dokumenttiin, oli luonnollista, että rauhanturvakonsepti luotiin heti YK:n perustamisen jälkeen. Hyvä olikin, sillä melko pian jouduttiin käytännön toimiin, kun jo vuonna 1948 ilmeni tarve perustaa Lähi-itään sotilastarkkailijaorganisaatio. Se sai hieman myöhemmin nimekseen UNTSO (UN's Truce Supervision Organization) tehtävänään tarkkailla ja ylläpitää aselepoa Israelin ja sen naapurimaiden välillä. Vain vuotta myöhemmin perustettiin toinen sotilastarkkailijaorganisaatio Kashmiriin Intian ja Pakistanin rajalle.

Ensimmäinen YK:n johtama rauhanturvajoukko UNEF I (First UN's Emergency Force) perustettiin Siinaille vuosiksi 1956–1967 Suezin kriisiin liittyen. Operaatio oli YK:lle hyvin merkittävä, sillä se oli elävä esimerkki YK:n mahdollisuuksista, mutta myös rajoitteista vastata maailman rauhan ylläpitämisestä. Näistä operaatioista alkaen YK:lla on ollut jatkuvasti jossain päin maailmaa käynnissä sekä sotilastarkkailija- että rauhanturvajoukko-operaatioita.

Ensimmäiset operaatiot ja niistä saadut kokemukset antoivat rajoittuneisuudesta huolimatta hyvät perusteet tulevien tehtävien suunnittelulle ja toteuttamiselle. Hyväksi koetussa konseptissa myös pitäydettiin melko tarkasti aina kylmän sodan päättymiseen saakka. Rauhanturvaoperaatiot liittyivät yleensä kahden tai useamman valtion välisen aseellisen selkkauksen tai sodan jälkeen aikaansaadun aselevon valvontaan ja ylläpitoon.

Operaatioiden mandaatit olivat varsin rajallisia ja usein konsensuksen tulos, josta johtuen tehtävä ja resurssit eivät aina olleet vaatimuksiin nähden oikein mitoitetut. Tehtäviä yksilöidessä käytettiin sellaisia sanoja, kuten valvoa, tarkkailla, raportoida, loitontaa ja kieltää, mutta harvemmin estää.

Kriisin osapuolia myös kuunneltiin. Ne saattoivat esittää, mitkä maat voidaan hyväksyä operaatioon. Kun lähtökohdat olivat tällaiset ja rauhanturvaajien puolueettomuus kyseisessä kriisissä oli merkittävä tekijä, oli luonnollista, että eurooppalaisista maista pohjoismaat, Irlanti ja Itävalta olivat usein mukana merkittävällä panoksella. Naton ja Varsovan liiton maista tunnetuimmat rauhanturvaajamaat olivat Kanada ja Puola.

Korean sota ei ollut rauhanturvaamisoperaatio

YK oli päässyt vasta alkuun toimintamuotojensa vakiinnuttamisessa, kun Pohjois-Korea hyökkäsi Etelä-Koreaan. Tämä hyökkäys muodosti YK:n lyhyen historian käännekohdan. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen perustettu Kansainliitto oli sanellut oman kuolemantuomionsa, kun se ei ryhtynyt mihinkään todella tehokkaihin toimenpiteisiin hyökkäyksen kohteeksi joutuneen jäsenvaltionsa Etiopian auttamiseksi. Hyökkäys Etelä-Koreaan asetti YK:n samanlaisen ratkaisun eteen. YK päätti tällöin auttaa Etelä-Koreaa. Tämä päätös pelasti Etelä-Korean kommunistien käsistä. Se pelasti samalla myös maailmanjärjestön edeltäjänsä kohtalolta, mutta aiheutti pysyvää kinaa rauhanturva-asioissa.

Korean sota 1950–1953 ei ollut rauhanturvaoperaatio, sillä YK oli yksi sodan osapuolista sen tullessa auttamaan Etelä-Koreaa. YK:n lipun alla taisteli 16 maan sotilaita. Lisäksi Korean niemimaalla toimi ruotsalainen kenttäsairala.

Kylmän sodan aikaiset operaatiot tulivat tiensä päähän

YK:n rauhanturvaamisen ensimmäisten vuosikymmenten operaatioista, jotka sijoittuivat pääosin kylmän sodan aikakauteen, on myöhemmin ryhdytty käyttämään nimitystä ”perinteisen rauhanturvaamisen” aikakausi. Vähitellen kuitenkin maailman muuttuessa myös kriisien luonteet muuttuivat.

Muutos tapahtui 1990-luvun alkupuolella Jugoslavian hajoamissodissa 1991–1995. Tuolloin YK yritti yli 40 000 rauhanturvaajan voimin ylläpitää rauhaa tilanteessa, jossa sitä ei ollut. UNPROFOR-operaation mandaatti perustui peruskirjan VI-artiklaan, joka oli tarkoitettu käytettäväksi tilanteissa, joissa pitävä aselepo oli hyväksytty. Samaan aikaan epäonnistuttiin Somaliassa ja Ruandassa.

Tilanne oli varsin perusteellisesti muuttunut. Sen sijaan, että valmistauduttaisiin asettumaan kahden valtion väliselle rajalla valvomaan allekirjoitettua aselepoa osapuolten joukkojen välissä olevalla loitontamisvyöhykkeellä, jouduttiinkin keskelle sisällissotaa, jonka kaikkia osapuolia ei edes tunnettu. Uudet haasteet edellyttivät rauhanturvajoukoilta toisenlaisia otteita ja ennen kaikkea uskottavaa suorituskykyä tehtävän hoitamiseksi tarvittaessa pakottamalla. Lipun näytön sijasta oli oltava valmis näyttämään ja myös käyttämään voimaa. Rauhanturvaajien puolueettomuuskaan ei aina ollut välttämättömyys tehtävän suorittamiselle.

Muuttuneessa tilanteessa YK ei enää pystynyt itse kehittämään suorituskykyään olosuhteita vastaaviksi. Eräs korkea YK:n virkamies totesi Jugoslavian hajoamissodan aikana, että ”miten voidaan turvata rauhaa, jos rauhaa ei ole”.

Perinteistä rauhanturvaamisen merkitystä ei kuitenkaan pidä vähätellä. Konsepti toimi hyvin kylmän sodan aikakaudella. YK:n rauhanturvajoukot palkittiin Nobelin rauhanpalkinnolla vuonna 1988. Perusteluissa mainittiin muun muassa, että ”joukot ovat erittäin vaikeissa olosuhteissa jatkuvasti vähentäneet jännitystä tilanteissa, joissa aselepo on solmittu, mutta rauhansopimusta ei ole allekirjoitettu”. Tällä toiminnalla on luotu perusteet kriisien rauhanomaisille ratkaisuille. Lisäksi korostettiin myös YK-järjestön merkitystä maailmanlaajuisena toimijana.

Lähtö Kyprokselle on edessä. Koneen kuormaaminen kiinnostaa myöskin puolustusvoimien komentajaa, kenraali Sakari Simeliusta. Kuva Puolustusvoimat.

UNEF II komentaja, kenraaliluutnantti Ensio Siilasvuo, lehdistön piirittämänä kilometripylväs 101:n maastossa Siinailla vuonna 1973. Kuva Sinibaretillehden arkisto.

Alhaalla OSA I

UNEF I
- UNIFIL

SUOMALAISEN RAUHANTURVAAMISEN JA KRIISINHALLINNAN HISTORIAA MUKANA OLLEIDEN KERTOMANA

2 osaa, historia, kaikki suomalaisoperaatiot, yhteensä 70 kirjoittajaa, 850 sivua ja 400 valokuvaa!

“Raittius ja siveellinen kunto hyvä, ehkä osittain tilaisuuden puutteesta johtuen, mutta pääasiassa kuitenkin ilmennyksenä miesten mielenkiinnon suuntautumisessa arvokkaampiin asioihin. Mitään pyhäkoululuokkaa tai alituisen veisaavaa seurakuntaa ei Siinaille ole syytä lähettääkään. Nykyinen on ainakin rehellisempi.”

Näin raportoi Turun Rannikkotykistörykmentin sotilaspastori Olavi Ojala vuonna 1956 palattuaan vierailultaan suomalaisen YK-komppanian luota Suezilta. Tuosta vuodesta alkoi suomalaisen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan pitkä taival tähän päivään. Tämä kirjan ensimmäinen osa kertoo virallisen historian lisäksi naisten ja miesten omin sanoin millaista ”alhaalla” palvelu perinteisissä rauhanturvaoperaatioissa on näiden kuudenkymmenen vuoden aikana ollut.

Copyright © 2016, Perinneyhdistys Kuneitran Kojootit Ry.
<http://perinneyhdistys.kuneitranksjojootit.org>
Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi
Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa
ISBN 978-952-330-896-1